

Actuele ontwikkelingen in het betalings- en effectenverkeer

In het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) hebben aanbieders en gebruikers van betaaldiensten uitvoerig gesproken over ontwikkelingen op het gebied van betaalpassen. Een van de onderwerpen betrof de overgang van de magneetstrip naar de EMV-chip als informatiedrager op de betaalpas. De EMV-chip is een wereldwijde standaard waarmee pinnen veiliger wordt.

De concurrentie op de Europese markt voor betaalpassen lijkt verder gestalte te krijgen. Een viertal grote Duitse en Franse banken heeft bekend gemaakt dat zij gezamenlijk de mogelijkheid onderzoeken voor de oprichting van een betaalmerk dat kan concurreren met de internationale betaalmerken van MasterCard en VISA.

In juni is het SEPA-platform 'publieke sector' van start gegaan. Het platform heeft als doel om organisaties uit de publieke sector te ondersteunen bij het aanpassen van hun betalingsverkeer aan de nieuwe Europese standaarden.

De laatste groep van centrale banken en hun deelnemende financiële instellingen is op 19 mei met succes overgegaan op Target2. Deze groep omvat uit Denemarken, Estland, Griekenland, Italië, Polen en de ECB.

De gebruikerseisen voor Target2-Securities (T2S) zijn vastgesteld, waarmee een definitieve beslissing om T2S te gaan ontwikkelen een grote stap dichterbij is gekomen. T2S biedt één Europees systeem voor de afwikkeling in centralebankgeld, hetgeen het Europese effectenverkeer efficiënter en goedkoper voor de gebruikers zal maken.

In het afgelopen kwartaal is opnieuw een gebruikersconsultatie gehouden voor het nieuwe Collateral Central Bank Management (CCBM2) systeem. Hieruit komt naar voren dat de markt enthousiast is over CCBM2 en dat de meeste gebruikers willen dat het systeem spoedig wordt opgeleverd.

Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer

Op 25 april 2008 vond de voorjaarsvergadering van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer plaats. In dit overleg werken aanbieders en gebruikers van betaaldiensten onder voorzitterschap van de Nederlandsche Bank (DNB) aan verbetering van de veiligheid, efficiëntie, bereikbaarheid en toegankelijkheid van het betalingsverkeer van consumenten en bedrijven. Jaarlijks brengt het MOB verslag uit aan de minister van Financiën over de bereikte resultaten en voortgang. In mei is de rapportage over 2007 verzonden. De rapportage staat op de website van DNB (via [Betalingsverkeer/MOB/Publicaties](#)). Tijdens de voorjaarsvergadering is onder andere gespro-

ken over de bereikbaarheid van betaaldiensten. Ook is er uitvoerig gesproken over de ontwikkelingen op het gebied van betaalpassen waaronder de keuzemogelijkheden voor de betaalpas.

Bereikbaarheid van betaaldiensten

Via het e-mailadres bereikbaarheid@nvb.nl, waar consumenten en ondernemers een knelpunt op het gebied van bereikbaarheid van betaaldiensten kunnen inbrengen, zijn tot nu toe enkele meldingen binnengekomen. Het MOB probeert voor het enige knelpunt dat daadwerkelijk betrekking heeft op bereikbaarheid (het ontbreken van mogelijkheden om contant geld op te nemen in een dorp van 1.200 inwoners) een oplossing te vinden. Dat heeft het MOB in mei gemeld aan de minister van Financiën, die gevraagd had om een rapportage over de voortgang rondom de werkafspraken bereikbaarheid.

Vorig jaar spraken partijen in het MOB, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen af dat consumenten en ondernemers knelpunten op het gebied van bereikbaarheid van betaaldiensten (bijvoorbeeld bankkantoren die te ver weg zijn, het ontbreken van de mogelijkheid om dichtbij geld op te nemen of af te storten) kunnen melden via bereikbaarheid@nvb.nl. Ook kunnen zij contact opnemen met organisaties die hen vertegenwoordigen in het MOB. Bovengenoemde partijen stellen vervolgens alles in het werk om een oplossing te vinden. Het uitgangspunt daarbij is dat het van belang is dat partijen lokaal met elkaar om de tafel gaan zitten om de mogelijkheden te bespreken. De publieksfolder 'Betaaldiensten: bereikbaar voor iedereen!' beschrijft hoe de procedure precies werkt. Partijen in het MOB hebben de folder de afgelopen maanden op diverse manieren onder de aandacht van hun achterban gebracht. Hij is onder meer te downloaden via de website van DNB (onder [Betalingsverkeer, MOB](#)).

Het MOB heeft de minister ook gemeld dat er op dit moment geen reden is om aan te nemen dat de overheveling van de dienstverlening van hoofdkantoren naar filialen van ING Bank betaaldiensten slechter bereikbaar maakt. De minister had het MOB gevraagd hier een uitspraak over te doen.

Ontwikkelingen op de Nederlandse markt voor betaalpassen

In het MOB is er veel aandacht voor ontwikkelingen in de Nederlandse markt voor betaalpassen, ofwel het 'pinnen' in winkels en andere toonbankinstellingen. De markt bereidt zich voor op de overgang naar de ene

Europese betaalruimte ('Single Euro Payments Area', SEPA) De toenemende fraude met betaalpassen als gevolg van 'skimming' (het kopiëren van gegevens die staan opgeslagen op de magneetstrip van betaalpassen) is ook aanleiding voor de verhoogde aandacht vanuit het MOB.

Het MOB heeft in 2007 zijn zorg uitgesproken over een eventuele stijging van de prijzen van betaalproducten en een beperking van keuzemogelijkheden van het merk betaalpas. Deze zorgen leven vooral bij koepelorganisaties van toonbankinstellingen en consumentenorganisaties. In april 2008 hebben de gezamenlijke toonbankinstellingen hun zorg over ontwikkelingen in het Nederlandse betalingsverkeer in een aparte brief aan het MOB kenbaar gemaakt.

Op de Nederlandse markt worden momenteel alleen betaalpassen van het Nederlandse merk PIN uitgegeven. Dit merk is eigendom van Currence. Currence is de organisatie die het geheel van standaarden en afspraken beheert die ten grondslag liggen aan het gebruik van een betaalproduct. PIN is niet bruikbaar voor betalingen in het buitenland omdat PIN niet wordt geaccepteerd door buitenlandse toonbankinstellingen. Om betalingen in het buitenland mogelijk te maken vindt co-branding plaats, dat wil zeggen dat de Nederlandse betaalpassen naast het nationale merk PIN ook van het internationale merk Maestro van MasterCard worden voorzien.

Currence heeft aanpassingen gedaan om het merk PIN te laten voldoen aan standaarden en voorwaarden die gelden voor SEPA. Een belangrijke standaard is de EMV-chip. EMV is een wereldwijde standaard waarmee pinnen veiliger wordt omdat de gegevens van de chip veel minder gemakkelijk zijn te kopiëren dan de gegevens die opgeslagen staan op de magneetstrip die nu voor de betaalpassen wordt gebruikt. Betaalterminals in de toonbankinstellingen moeten de EMV-chip op de nieuwe passen kunnen lezen. Een van de voorwaarden om het betaalmerk PIN in SEPA te handhaven is dat PIN overgaat van de magneetstrip naar de EMV-chip als informatiedrager, het zogenoemde PIN uit Chip (PuC).

Currence heeft een aanbeveling gedaan aan individuele banken om PuC toe te passen. In 2009 wordt door Currence bekeken of de aanbeveling wordt omgezet in een verplichting. ABN AMRO en Fortis zijn gestart met de uitgifte van betaalpassen waarbij PuC wordt toegepast, maar er zijn nog geen betaalterminals die PuC accepteren. De beslissing om PuC toe te passen voor PIN is een commerciële afweging waarbij zowel marketingtechnische als bedrijfseconomische aspecten een rol spelen. Het betreft hier onder andere de timing van het vervangen van bestaande betaalpassen door passen

met een EMV-chip en de kosten van deze vervanging. In de afweging die de banken maken wordt ook rekening gehouden met de verwachte levensvatbaarheid van het merk PIN in het licht van de verwachte toenemende concurrentie met internationale merken.

ING Bank is in 2008 gestart met het actief benaderen van ondernemers om naast het Nederlandse merk PIN ook de internationale merken Maestro en v PAY te accepteren, tegen gelijke tarieven. Voorwaarde is dat de ondernemers dit doen op een EMV-geschikte terminal, zodat de gebruikers van Maestro en v PAY van de chip op hun kaart gebruik kunnen maken. Deze bank heeft ook laten weten dat het van plan is de passen van haar eigen klanten in de toekomst uit te rusten met een internationaal merk op de chip, maar PIN op de magneetstrip te laten, en dus PuC niet toe te passen.

De koepelorganisaties van de toonbankinstellingen hebben alle individuele banken opgeroepen om over te gaan op PuC. Zij dringen aan op een eventuele vraaggestuurde uitfasering van PIN, dat wil zeggen dat PIN mogelijk pas ophoudt te bestaan op het moment dat er alternatieven zijn die voldoende concurrerend zijn in prijsstelling en service en er meer vraag naar deze merken is.

SEPA

Totstandkoming van een derde Europees betaalmerk

Ook op Europees niveau beweegt de markt. In april kondigde een viertal grote Duitse en Franse banken aan gezamenlijk de mogelijkheid te onderzoeken voor de oprichting van een betaalmerk dat kan concurreren met de internationale betaalmerken Maestro en v PAY. Deze betaalmerken zijn eigendom van de Amerikaanse organisaties MasterCard en VISA. Naast het nieuwe Duits-Franse initiatief zijn er twee andere initiatieven in de markt bekend, Euro Alliance of Payment Schemes (EAPS) en PayFair. EAPS is een samenwerkingsverband dat een aantal bestaande nationale betaalmerken met elkaar verbindt. De deelnemers zijn onder andere afkomstig uit Italië, Duitsland, Spanje en Portugal. Het is de bedoeling dat eind 2008 de verwerking van de meerderheid van de grensoverschrijdende transacties van de deelnemende organisaties onder regelgeving van EAPS plaatsvindt. De regelgeving van EAPS heeft geen impact op de binnenlandse activiteiten van de deelnemende organisaties. PayFair is een initiatief van retailers. PayFair heeft aangekondigd in het eerste kwartaal van 2009 *ready to market* te zijn. PayFair zal in eerste instantie actief zijn in Frankrijk, Duitsland en de Benelux, gevolgd door

Spanje en Italië. Het uiteindelijke doel is acceptatie in heel SEPA. Behalve voor de verwerking van transacties is er bij geen van de genoemde initiatieven betrokkenheid van Nederlandse marktpartijen. Dit zou kunnen samenhangen met de op de Nederlandse markt bereikte hoge mate van efficiency en het lage niveau van prijzen, waardoor samenwerking met markten die in dit opzicht minder ver zijn voor Nederlandse partijen weinig aantrekkingskracht heeft.

Een van de belangrijkste barrières voor de totstandkoming van een Europees betaalmerk is de noodzaak om vanaf de start voldoende kritische massa te hebben om te kunnen concurreren. Dat betekent dat een betaalmerk de meeste kans op succes heeft als het een thuisbasis heeft in de grotere EU-landen. Daarnaast spelen multilaterale interbancaire vergoedingen (MIV's) een rol. Deze vergoeding betaalt de bank van de verkoper aan de bank van de consument in geval van betaling met een betaalpas. Eind 2007 heeft de Europese Commissie de door MasterCard gehanteerde MIV's verboden vanwege hun concurrentiebeperkende en prijsopdrijvende werking. De Duitse en Franse banken hebben aangegeven dat er onvoldoende duidelijkheid is over de voorwaarden waaronder MIV's wel zijn toegestaan. De MIV is een aspect dat zij mee zullen nemen de analyse van de haalbaarheid van een derde Europees scheme. Op de Nederlandse markt geldt geen MIV maar hebben banken bilateraal onderhandeld over interbancaire vergoedingen. Deze liggen op een laag niveau, hetgeen er toe bijdraagt dat ook de tarieven voor winkeliers op een internationaal gezien laag niveau liggen.

SEPA-platform 'publieke sector'

Op 16 juni is in Den Haag het SEPA-platform ten behoeve van de rijksoverheid en de publieke sector van start gegaan met een seminar bij het ministerie van Financiën. Het doel van het platform is uitwisseling van kennis over de ontwikkelingen rondom SEPA en over de gevolgen voor het betalingsverkeer van de publieke sector. Hiermee wordt ondersteuning gegeven voor het aanpassen aan SEPA van het betalingsverkeer van deelnemende organisaties in 2009. Deelnemers aan het platform zijn departementen, de Belastingdienst, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een aantal grote gemeenten, als ook zelfstandige bestuursorganen zoals de Informatie Beheer Groep, de uitkeringsinstanties UWV en SVB en ook DNB.

Het platform zal regelmatig bijeenkomsten organiseren waar deelnemers presentaties geven en externe partijen worden uitgenodigd om specialistische zaken toe te lichten. Daarnaast wordt gedacht aan het ontwik-

kelen van een brochure, een nieuwsbrief, een checklist voor SEPA-implementatie en een website waar deelnemers informatie kunnen brengen en halen en vragen kunnen stellen.

Terms of Reference for SEPA compliance of infrastructures

Het Eurosysteem heeft vier criteria opgesteld voor een clearinghuis om te voldoen aan SEPA-eisen. Een clearinghuis houdt zich bezig met de verevening van betaalstromen van banken die voortvloeien uit de betalingen van hun klanten. Door toepassing van de vier criteria wordt bijgedragen aan de doelstelling van SEPA om het mogelijk te maken eurobetalingen in het hele eurogebied te doen onder dezelfde voorwaarden, onafhankelijk van de locatie waar een betaalrekening wordt aangehouden.

Een clearinghuis voldoet aan SEPA-eisen als het (i) in staat is de Europese betaalproducten te verwerken, (ii) op basis van interoperabiliteitsafspraken samenwerkt met andere clearinghuizen, (iii) in staat is om betalingen te ontvangen van en te versturen naar elke bank in Europa, en (iv) keuzevrijheid biedt aan banken.

Het Eurosysteem heeft een vragenlijst opgesteld waarmee een clearinghuis kan beoordelen in hoeverre zij voldoet aan deze criteria. Het geheel van criteria en vragen is vastgelegd in de zogenoemde Terms of Reference for the SEPA compliance of infrastructures, die te vinden is op de website van DNB. Het Eurosysteem vraagt clearinghuizen om met behulp van de Terms of Reference zelf te beoordelen of zij voldoen aan de genoemde criteria en de resultaten daarvan te publiceren.

Targetz

Op 19 mei 2008 is de laatste groep centrale banken en hun deelnemende financiële instellingen overgegaan op Targetz. Deze groep bestond uit Denemarken, Estland, Griekenland, Italië, Polen en de ECB. Op 19 november 2007 was de eerste groep gemigreerd. Nederland behoorde tot de twee groep die op 18 februari van dit jaar gemigreerd is. Net als met de eerdere twee groepen verliep ook de migratie van de derde en laatste groep heel goed en zonder problemen. Grote organisaties zoals CLS en Euro1 van EBA zijn vanaf nu rechtstreeks aangesloten op Targetz. Met deze laatste migratie is de gefaseerde overgang van Target naar Targetz volbracht.

Targetz is een modern en geavanceerd real-time bruto settlementsysteem en is één van de grootste ter wereld. Het wordt gebruikt voor zowel monetaire beleidstransacties als voor eurobetalingen tussen

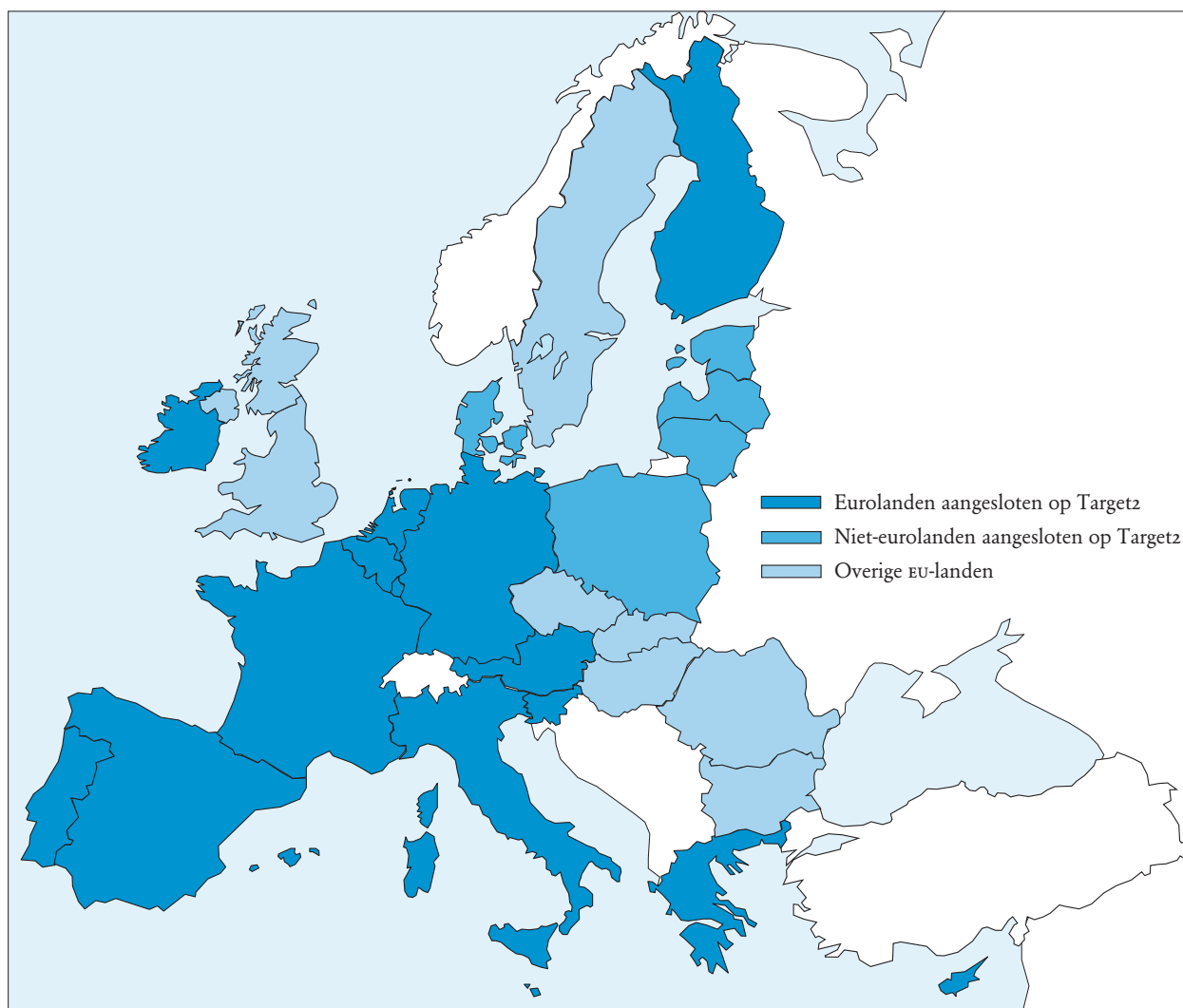
financiële instellingen in de EU. Sinds 19 mei wordt ook de nieuwe prijsstructuur gehanteerd waarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen nationale en grensoverschrijdende betalingen: de dienstverlening en de tarieven zijn voor alle Target2-deelnemers gelijk. Dit is weer een mijlpaal in de ontwikkeling van een Europese betaalinstructuur. De hele Europese markt kan nu profiteren van Target2: er zijn in totaal 21 centrale banken en hun deelnemers aangesloten, te weten de ECB, alle 15 eurolanden, de 3 Baltische republieken, Polen en Denemarken (figuur 1). De eerst volgende uitbreiding is voorzien per 1 januari aanstaande, wanneer Slowakije de euro zal introduceren.

Naar verwachting neemt het Eurosysteem in de zomer van 2008 een definitieve beslissing over de komst

van Target2-Securities (T2S). De basis voor deze beslissing zijn de gebruikerseisen en een inschatting van de economische haalbaarheid van het project. Voor die tijd moeten marktpartijen hun intentie met betrekking tot deelname aan T2S kenbaar maken en zal de ECOFIN haar visie geven. Bedoeling is dat T2S in 2013 van start gaat.

T2S is een systeem waarin effectentransacties kunnen worden afgewikkeld tussen financiële instellingen. Op het platform worden betalingen verricht in centrale bankgeld, en verwisselen de effecten van eigenaar. Met T2S wordt gestreefd naar één Europese markt voor de afwikkeling in centrale bankgeld, en verder harmonisatie. Dat moet leiden tot verdere efficiencyverbeteringen en kostenverlagingen in de afwikkeling. Op het plat-

Figuur 1 Target2 in Europa

form kunnen grensoverschrijdende effectentransacties in centrale bankgeld worden afgewikkeld, hetgeen tot nu toe niet mogelijk is. Op die manier kan T2S een bijdrage leveren aan de verdere integratie van het Europese effectenverkeer, toenemende veiligheid en financiële stabiliteit. De Deutsche Bundesbank, de Banque de France, Banca d'Italia, plus Banco de España (3cb+) zullen een actieve rol spelen bij de bouw van T2S, die in 2013 voltooid moet zijn.

De consultatie over de gebruikerseisen is begin april 2008 afgerond. In de consultatie zijn de uitgangspunten en functionele beschrijving van T2S gepresenteerd. Marktpartijen hebben de gelegenheid gekregen om hierop commentaar te geven. Op basis daarvan is een 'User Requirement Document' opgesteld, waarin de kenmerken van T2S nader worden gedefinieerd. Verdere harmonisatie zal worden gerealiseerd, door onder meer één gestandaardiseerde 'settlement window' te introduceren voor de verschillende marktpartijen, zowel gedurende de dag als de nacht. Ook komt er een T2S rekeningstructuur gekoppeld aan de real-time gross settlementsysteem rekeningstructuur van TARGET2. Alle effectentransacties die de Central Securities Depositories (CSD's) momenteel verzorgen (aandelen, beleggingsfondsen, schuldpapier, warrants) zullen via T2S kunnen worden verwerkt. T2S creëert daarmee een 'single pool of assets and liquidity'. T2S kan gezien worden als een IT platform, waar de operationele verwerking van transacties plaatsvindt. Juridisch gezien blijven de rekeningen 'eigendom' van de bewaarbedrijven. Verder wordt een beschrijving gegeven van de inrichting van het settlementproces, matching en lifecycle management, interfaces, de benodigde vaste gegevens, en de 'niet-functionele' aspecten van T2S, zoals business continuity.

De huidige governance structuur blijft voor de specificatiefase gehandhaafd. Dit betekent dat de Raad van Bestuur van de ECB het besluitvormend orgaan is, en dat de reeds bestaande Advisory Group (AG) haar adviserende rol blijft uitvoeren. De AG zal in de specificatiefase bestaan uit drie groepen met een gelijk aantal stemmen; nationale centrale banken, de CSD's en de gebruikers (onder andere grote banken), en een aantal *observers*. Alleen CSD's die zich committeren aan T2S zullen in de AG vertegenwoordigd blijven.

CSD's moeten hun (strategische) keuze voor T2S begin juli 2008 definitief kenbaar maken. Banken lijken positief, zij zien mogelijkheden voor efficiencyverbeteringen. Voor CSD's ligt het moeilijker omdat een deel van hun activiteiten wordt overgenomen.

Na de beslissing in de zomer volgt de specificatiefase van T2S. Deze beoogt vormgeving van de zoge-

noemde General Functional Specifications gebaseerd op de gebruikerseisen, alsook de juridische en verdere operationele inrichting van het platform in overleg met 3cb+. Daarnaast zal worden gewerkt aan de kosten- en tariefstructuur, en worden verdere mogelijkheden onderzocht voor harmonisatie van de Europese infrastructuur voor effectenafwikkeling.

Gebruikersconsultatie CCBM2

In het afgelopen kwartaal is opnieuw een gebruikersconsultatie gehouden voor het nieuwe Collateral Central Bank Management (CCBM2) systeem. Hieruit komt naar voren dat de markt enthousiast is over CCBM2 en dat de meeste gebruikers willen dat het systeem spoedig en eerder dan T2S wordt opgeleverd. Hoewel de centrale banken van het Eurosysteem eerder hebben vastgesteld dat deelname van centrale banken aan CCBM2 vrijwillig is, vinden de gebruikers dat alle centrale banken in het Eurosysteem er verplicht aan moeten deelnemen; eventueel gebruikmakend van een transitieperiode. Dienstverlening moet zoveel mogelijk worden geharmoniseerd, inclusief instructie types en de links tussen Security Settlement Systemen. Verder hebben gebruikers een voorkeur voor een gezamenlijke interface naar zowel Target2, CCBM2 als T2S, gebaseerd op een 'single window' of 'portal' of geconsolideerde informatie. Wat verder op valt is dat een aantal gebruikers graag in CCBM2 voorzieningen wil voor niet-euro onderpand voor gebruik in bijzondere situaties.

Het waardevolle commentaar en de suggesties van marktpartijen zullen verder met hen worden besproken en gebruikt worden voor de verdere specificatie van CCBM2.